

ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПРАВА

КОХАН ВЕРОНІКА ПАВЛІВНА

кандидат юридичних наук, старший дослідник,
завідувач відділу правового регулювання структурно-технологічного розвитку економіки Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID 0000-0002-3129-9266

УДК [[349.2:342.734]:355.1-057.36-057.75]:004](477)“364”

DOI 10.37772/2518-1718-2025-1(49)-12

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ ВЕТЕРАНАМИ ВІЙНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СФЕРИ ПРАЦІ¹

Після повернення ветеранів війни з військової служби постає питання їх реінтеграції у цивільне життя за допомогою різних правових засобів, що пропонуються державою. Зокрема, нині однією із актуальних сфер суспільних відносин для адаптації до мирного життя є праця: трудова діяльність надає особі можливості реалізувати свої здібності у різних суспільних сферах та забезпечити гідний рівень доходу.

Метою статті є висвітлити основні тенденції сфери праці в Україні в аспекті реалізації ветеранами війни права на працю, окреслити переваги і обмеження для ветеранів війни, зумовлені тенденціями розвитку ринку праці в умовах воєнного стану і браком правового регулювання трудових відносин у сфері нестандартної зайнятості.

У статті зазначається про вплив цифрових технологій на ринок праці, який полягає, по-перше, у трансформації моделі трудових відносин, виникненню нестандартних форм праці, які не мають всіх класичних ознак трудових відносин, по-друге, розвитку державних електронних сервісів у сфері праці.

Сучасні форми нестандартної зайнятості – дистанційна робота, робота за викликом, праця на цифрових платформах – мають і переваги (гнучкість, можливість поєднувати особисте життя і роботу, можливість працювати з будь-якого місця), і недоліки (тимчасовий характер, обмеженість реалізації працівниками комплексу трудових прав, встановлених законодавством, у разі відсутності правового регулювання нестандартних форм праці) для працівників, які обирають працювати на умовах нестандартної зайнятості.

Автор доходить висновку, що поширення цифрових технологій позитивно впливає на доступ працівників, зокрема з числа ветеранів війни, до інформації про наявні правові можливості та гарантії у сфері трудового права і права соціального забезпечення. Запроваджені державою електронні послуги щодо освіти (перекваліфікації), професійної адаптації та працевлаштування ветеранів війни – це крок уперед для реалізації цією категорією працівників трудових прав та отримання трудових і соціальних пільг та гарантій.

Для ветеранів війни працевлаштування на умовах нестандартної зайнятості є вирішенням проблеми реалізації права на працю з використанням переваг цифровізації суспільства і економіки. Вважаємо, трудовому законодавству потрібно рухатися в бік упорядкування нестандартних трудових відносин, які ще не унормовані, позаяк нестандартні форми праці мають багато переваг і відповідають інтересам працівників.

Ключові слова: ветерани війни, право на працю ветеранів війни, нестандартна зайнятість, цифрові технології у сфері праці.

Постановка проблеми. Після повернення ветеранів війни з військової служби постає питання їх реінтеграції у цивільне життя за допомогою різних

правових засобів, що пропонуються державою. Зокрема, нині однією із актуальних сфер суспільних відносин для адаптації до мирного життя є праця:

¹ Статтю підготовлено в межах теми фундаментального дослідження «Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни», РК УкрНТЕІ № 0123U104874, 2025 рік

трудова діяльність надає особі можливості реалізувати свої здібності у різних суспільних сферах та забезпечити гідний рівень доходу. До того ж праця має необхідний характер, ознака необхідності якнайкраще характеризує цю діяльність, позаяк людина вимушена працювати задля задоволення своїх основних потреб у їжі, одязі і житлі. Саме тому в українському трудовому праві закріпилися думка про право на працю як природне право людини і бачення права на працю як фундаментального права людини [1; 2; 3].

Значення трудових прав людини полягає у тому, що вони є правовими можливостями, за допомогою яких особа задовольняє свої потреби та інтереси у сфері праці, реалізуючи свої професійні здібності. Ядро системи трудових права людини становить право на працю, яке оточене низкою суміжних трудових прав.

Держава приділяє увагу професійній адаптації ветеранів війни та їх працевлаштуванню, запроваджує механізми професійної адаптації цієї категорії працівників через різні органи державної влади [4; 5; 6], ухвалює державні програми стимулювання роботодавців, які приймають на роботу ветеранів війни з числа осіб з інвалідністю [7], розробляє основи ветеранського підприємництва [8]. Всі ці заходи спрямовані на підвищення конкурентоспроможності ветеранів праці на ринку праці.

Окрім того, чинним законодавством встановлені додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню окремим категоріям учасників бойових дій (п. 8 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про зайнятість населення»), Додатково учасники бойових дій мають право на одноразове отримання ваучера для підтримання конкурентоспроможності шляхом перепідготовки, за робітничою професією, підготовки за спеціальністю для здобуття ступеня магістра на основі ступеня бакалавра або магістра, здобутих за іншою спеціальністю, підготовки на наступному рівні освіти (крім третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня вищої освіти), спеціалізації та підвищення кваліфікації за професіями і спеціальностями мають (п. 3 ч. 1 ст. 30 Закону України «Про зайнятість населення») [9].

Можемо констатувати, що нині в Україні відбувається розвиток сфери працевлаштування ветеранів війни – як у теоретичному аспекті – упорядкування суспільних відносин і ухвалення змін до законів, прийняття підзаконних нормативно-правових актів у сфері професійної адаптації та працевлаштування, так і у практичному аспекті – розробка і запровадження механізмів професійної адаптації розглядуваної категорії працівників, розробка і прийняття програм для стимулювання роботодавців наймати ветеранів війни.

Водночас гострою проблемою залишається процес реалізації ветеранами війни фундаментального

права на працю в умовах наявних об'єктивних і суб'єктивних обмежень, спричинених і економічною кризою в країні, і неготовністю роботодавців приймати на роботу осіб з числа ветеранів війни через додаткові фінансові витрати на облаштування робочих місць, і станом психічного та фізичного здоров'я ветеранів війни.

Метою статті є висвітлити основні тенденції сфери праці в Україні в аспекті реалізації ветеранами війни права на працю, окреслити переваги і обмеження для ветеранів війни, зумовлені тенденціями розвитку ринку праці в умовах воєнного стану і браком правового регулювання трудових відносин у сфері нестандартної зайнятості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях щодо трудових і соціальних прав ветеранів війни варто виділити працю Є.А. Новікова, який обстоює думку про виокремлення військовослужбовців та ветеранів війни як особливих (спеціальних) суб'єктів трудового права і про те, що наявність спеціального законодавства про їх статус є наслідком дії принципу диференціації правового регулювання трудових відносин [10]. В.І. Шейвердіна розглядає соціальний захист військовослужбовців та ветеранів війни, формулюючи категоріально-понятійний апарат щодо термінологічного розуміння сутності поняття «соціальний захист ветеранів війни» як один із важливих напрямків соціальної політики держави, яка має своїм спрямуванням створення умов для соціального захисту військовослужбовців та ветеранів війни [11]. У статті І. Наливайка йдеться про розвиток законодавства, що захищає учасників бойових дій в Україні, проаналізовані визначні досягнення останнім часом у правовому регулюванні соціального захисту учасників бойових дій в Україні [12].

У кінці 2024 року було видане колективне монографічне дослідження «Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни», спрямоване на формування засад правового забезпечення професійної адаптації і працевлаштування ветеранів війни, реалізації ними права на зайняття підприємницькою діяльністю, удосконалення механізмів соціального захисту та підтримки ветеранів війни в умовах воєнного стану і повоєнний період [13].

Отже, наукова проблематика трудових і соціальних прав ветеранів війни, особливості їх реалізації є актуальними у сьогоденні в умовах збройної агресії РФ проти України. Вважаємо, юридичній науці варто поглибити їх дослідження за допомогою міждисциплінарного підходу до питань правової реалізації та захисту прав ветеранів війни у сфері праці.

Виклад основного матеріалу. Ветерани війни – це особлива категорія працівників, які користуються

додатковими трудовими гарантіями і пільгами, на підставі законодавчо встановленого спеціального правового статусу (Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 р. № 3551-ХП [14]).

Причинами ж особливостей правової регламентації ветеранів війни є визнання законодавцем фізичного й психологічного внесків ветеранів війни у оборону держави. Наголошення на значущості та визнанні внеску ветеранів війни у всі сфери життя країни є важливим аспектом статусу ветеранів війни у сфері праці. Забезпечення відповідного соціального захисту та врахування їхніх потреб у сфері праці є не лише правом, але й моральним та етичним обов'язком суспільства перед тими, хто віддав своє життя та здоров'я за захист країни та миру [15, с.7].

На думку Є.А. Новікова, диференційований підхід до правового регулювання статусу ветеранів війни зумовлений, по-перше, (1) наявним бойовим досвідом військової служби, або (2) проходженням військової служби у Збройних Силах колишнього СРСР, тобто статусом військовослужбовця у минулому або (3) трудовим стажем, періодом навчання в тилу, і, по-друге, темпоральним критерієм – прив'язкою зазначених періодів військової служби, праці та навчання особи до конкретної війни [10, с. 48].

Зауважимо, що поняття «ветерани війни» охоплює собою три великі категорії осіб – учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників війни, які відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [14] наділені правами та гарантіями, що відрізняються за видом і обсягом. Логічно, що найбільшу кількість правових гарантій та пільг мають учасники бойових дій.

Ветеранам війни, які мають право на одночасне отримання посвідчення учасника бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасника війни, видається лише одне посвідчення за їхнім вибором (ст.18 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [14]). Відповідно ветерану війни треба визначитися, посвідчення якого правового статусу він обирає і у посвідченні робиться відмітка про наявність додаткового статусу.

Однак, для користування передбаченими законодавством додатковими трудовими гарантіями необхідно спочатку працевлаштуватися на роботу, з чим у ветеранів війни виникають складнощі, пов'язані як із обмеженим вибором видів трудової діяльності, яку здатен виконувати ветеран війни за станом здоров'я, так і з об'єктивною неможливістю працевлаштуватися за спеціальністю чи на бажане місце роботи через його непристосованість до роботи особою, яка має фізичні вади здоров'я.

Отже, реалізації права на працю у формі найманої праці для ветеранів війни може перешкоджати дискримінація на ринку праці, коли роботодавці уникають можливості наймати ветеранів війни, вважаючи їх менш конкурентоспроможними або недостатньо стабільними працівниками через можливі наслідки військових дій на їхнє здоров'я або психологічний стан. Перешкодами на шляху працевлаштування цієї категорії осіб є й відсутність на практиці адаптованих програм професійної реабілітації та перепідготовки, спрямованих специфічно на потреби ветеранів війни, а також обмежені можливості для кар'єрного зростання або професійного розвитку через відсутність потрібних програм або недостатні умови на робочому місці для подальшого самовдосконалення [15, с. 7-8].

Можливим вирішенням проблеми реалізації права на працю ветеранами війни є використання переваг цифровізації суспільства і економіки, яка виражається у новітніх формах організації праці – нестандартній зайнятості, головною ознакою якої є залежність трудової функції працівника від цифрових пристроїв, доступу до Інтернет, електронних засобів зв'язку, за допомогою яких особа отримує та (або) виконує роботу [16, с. 33].

Як зауважує Я.В. Сімутіна, у процесі розвитку цифрової економіки та з появою нових інформаційних технологій трудова діяльність значно видозмінилася з часу становлення класичних норм трудового права [17, с.18]. В Україні, як і у світі звичними термінами стали поняття діджиталізація, гіг-економіка, цифрові платформи, робота на вимогу через мобільний застосунок (цифрову платформу), робота за вибликом та віддалена робота.

Окремі сучасні форми нестандартної зайнятості, зокрема, дистанційна робота, робота на умовах трудового договору з нефіксованим робочим часом, праця гіг-спеціалістів (за законодавством України це вид трудових відносин з IT-працівниками) вже регламентується національним законодавством про працю. Позаяк, низка форм нестандартної зайнятості – праця на онлайн-платформах або як її ще називають «платформенна зайнятість», «платформенна робота», «зайнятість на інтернет-платформах» – вона як раз і визнається у світі працею у сфері гіг-економіки – поки не отримала врегулювання трудовим законодавством України.

Отже, результатом цифровізації сфери праці є поширення нестандартних форм зайнятості, що є перевагою для низки маломобільних категорій осіб, зокрема, працівників із малолітніми дітьми, людей похилого віку і ветеранів війни, оскільки вони можуть реалізувати здатність до праці і водночас втримати необхідний баланс між роботою і особистим (сімейним) життям. До того ж після повернення до

мирного життя ветерани війни змушені проходити психологічну реабілітацію та адаптацію, і нестандартна зайнятість, ще однією характерною рисою якої є гнучкість, дозволяє поєднувати роботу і фізичне, психологічне відновлення, лікування.

Зрозуміло, що відсутність в Україні правового забезпечення роботи через онлайн-платформи (наприклад, загально відомі сервіси доставки або служби таксі Uber, Uklon, Bolt, Glovo) означає, що особи, які залучені до такої нестандартної зайнятості, не захищаються нормами трудового права, а їх трудові права та реалізація ними цих прав не гарантуються нормами законодавства про працю. Юридична невизначеність правового статусу осіб, які працюють через цифрові платформи в Україні, – це одна з основних проблем у правовому полі країни, що потребує вирішення через популярність такої зайнятості, яку ми вважаємо працею у розумінні Кодексу законів про працю України.

Існує реальна потреба національного трудового права виробити концептуальні підходи до правового регулювання нестандартних форм зайнятості і закріпити їх у трудовому законодавстві України, що уможливить поширити трудові права та гарантії на всіх осіб, які залучені до такої зайнятості. Другою нагальною потребою сучасного трудового права є актуалізація механізму захисту трудових прав і законних інтересів, який повинен передбачати підстави, форми і процедури захисту не тільки класичних працівників, але й осіб, які працюють на умовах нестандартної зайнятості [16, с. 34].

Варто відмітити іншу тенденцію цифровізації ринку праці – поширення застосування цифрових технологій позитивно впливає на доступ працівників, зокрема з числа ветеранів війни, до інформації про наявні правові можливості та гарантії у сфері трудового права і права соціального забезпечення. Ми не погоджуємося з тим, що проблемою у сфері трудових права ветеранів війни є «недостатня інформованість ветеранів війни щодо їхніх прав та можливостей в сфері праці. Багато ветеранів війни можуть не знати про пільги та підтримку, які їм гарантує законодавство, тому вони можуть не користуватися ними належним чином або навіть не звертатися за допомогою до відповідних органів» [15, с. 7].

Нині одночасно впроваджуються кілька електронних сервісів, які передбачають можливості для ветеранів війни отримати інформацію про їхні трудові і соціальні права, зокрема, як отримати послуги із професійної адаптації для освоєння нової професії та перенавчання за новою спеціальністю. В Україні функціонує сервіс е-Ветеран – інформаційно-довідкова онлайн система на базі Єдиного державного реєстру ветеранів війни, створену для підвищення рівня соціального захисту ветеранів війни шляхом

он-лайн контролю за реалізацією їх прав та гарантій, де можна знайти усі відповіді на нагальні питання щодо послуг з професійної адаптації, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації, працевлаштування, які реалізуються в межах бюджетних програм Мінветеранів, МОН, Мінекономіки, Державного центру зайнятості [18].

Окремі послуги у сфері працевлаштування доступні для ветеранів війни на сайті Державної служби зайнятості України. Так, через сайт Державної служби зайнятості можна отримати інформацію та скористатися такими державними послугами, як: (1) навчання для ветеранів за новою спеціальністю у закладах професійно-технічної освіти, (2) отримання ваучеру на навчання за новою професією або перекваліфікацію, (3) отримання гранту на власну справу учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей [19].

Таким чином, запровадження державних електронних сервісів у сфері пошуку роботи, професійної адаптації та соціального захисту, якими можуть скористатися різні категорії осіб, є перевагою сучасного цифрового суспільства, позаяк полегшує доступ ветеранів війни до інформації про встановлені права і гарантії у сфері праці, а отже і сприяє реалізації трудових прав, отримання трудових гарантій і пільг, передбачених спеціальним Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Висновки. Трудова діяльність має значення не лише для особи, але й для суспільства в цілому. Під час трудової діяльності створюються нові суспільно значущі матеріальні та духовні блага, відбувається особистісний розвиток людини як соціальної істоти. Для ветеранів війни сфера праці є важливим інструментом їх повернення до мирного життя. Встановлені законодавством про працю трудові права, гарантії мають важливе значення у процесі забезпечення адаптації ветеранів війни до мирного життя, позаяк право на працю – це фундаментальне право людини, яке дозволяє їй втілювати свої професійні здібності і здатність до праці і таким чином задовольнити потреби у гідному рівні доходів та життя.

Цифрові технології пронизують всі сфери суспільного життя і трансформують його, це стосується і ринку праці, і моделі трудових відносин, виникають нестандартні форми праці, які не мають всіх класичних ознак трудових відносин, і розвитку державних електронних сервісів у сфері праці.

Сучасні форми нестандартної зайнятості – дистанційна робота, робота за викликом, праця на цифрових платформах – мають і переваги (гнучкість, можливість поєднувати особисте життя і роботу, можливість працювати з будь-якого місця), і недоліки (тимчасовий характер, обмеженість реалізації

працівниками комплексу трудових прав, встановлених законодавством, у разі відсутності правового регулювання нестандартних форм праці) для працівників, які обирають працювати на умовах нестандартної зайнятості.

Вважаємо, що трудовому законодавству потрібно рухатися в бік упорядкування нестандартних трудових відносин, які ще не унормовані, позаяк нестандартні форми праці мають багато переваг і відповідають інтересам працівників, які хочуть працювати не стандартні години найманої праці, поєднуючи при цьому особисте життя і роботу. Для ветеранів війни працевлаштування на умовах нестандартної зайнятості є вирішенням проблеми реалізації права на працю з використанням переваг цифровізації суспільства і економіки.

дартні форми праці мають багато переваг і відповідають інтересам працівників, які хочуть працювати не стандартні години найманої праці, поєднуючи при цьому особисте життя і роботу. Для ветеранів війни працевлаштування на умовах нестандартної зайнятості є вирішенням проблеми реалізації права на працю з використанням переваг цифровізації суспільства і економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андріїв В. М. Система трудових прав працівників та механізм їх забезпечення: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Одеса, 2012. 40 с.
2. Процевський О.І. Новий зміст права на працю – основа реформування трудового законодавства України. *Право України*. 1999. № 6. С. 101–104.
3. Третьяков Є.А. Значення трудових прав у системі основних прав людини і громадянина. *Право та інновації*. 2016. № 4 (16). С. 145–149.
4. Про реалізацію експериментального проекту з організації професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості: постанова КМУ від 15 вересня 2023 р. № 984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2023-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Порядку видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності осіб на ринку праці: Постанова КМУ від 20.03.2013 р. № 207. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF#Text>.
6. Про надання державної цільової підтримки деяким категоріям громадян для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2016 р. № 975. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2016-%D0%BF#Text>.
7. Деякі питання надання роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю: постанова КМУ від 22.08.2023 р. № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2023-%D0%BF#Text>.
8. Про ветеранське підприємництво: проєкт Закону України від 13.11.2023 р., № 10258. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43186>.
9. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.
10. Новіков Є.А. Особливості регулювання правового статусу військовослужбовців та ветеранів війни у сфері праці. Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни: монографія / [В. П. Кохан, Є. А. Новіков, О. В. Шаповалова та ін.]; за ред. В. П. Кохан, І. О. Мамаєва. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. Розвитку НАПрН України, 2024. С. 35-64.
11. Шевердіна В. Правова основа соціального забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей за законодавством України: сучасний стан. 2024. *Право та інноваційне суспільство*, № 1 (22), 32-38. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-1\(22\)-3](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-1(22)-3)
12. Наливайко І. Теоретико-правова характеристика соціального захисту учасників бойових дій в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 179-186. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.30>.
13. Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни: монографія / [В. П. Кохан, Є. А. Новіков, О. В. Шаповалова та ін.]; за ред. В. П. Кохан, І. О. Мамаєва. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. Розвитку НАПрН України, 2024. 214 с. <https://doi.org/10.37772/978-617-7806-59-1>.
14. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.
15. Звіт за результатами аналізу в частині забезпечення трудових прав ветеранів війни. Український ветеранський фонд, 2024. 40 с. URL: https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/Zvit_ukrainske_zakonodavstvo_druk.pdf.
16. Кохан В.П. Роль трудового права у правовому забезпеченні повернення ветеранів війни до цивільного життя. Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни: монографія / [В. П. Кохан, Є. А. Новіков, О. В. Шаповалова та ін.]; за ред. В. П. Кохан, І. О. Мамаєва. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. Розвитку НАПрН України, 2024. С. 7-34.
17. Сімутіна Я.В. Поняття та ознаки трудових правовідносин у контексті поширення нестандартної зайнятості. Кухня трудових прав: нариси про важливі інгредієнти: збірник статей. Київ: ВД «Дакор», 2021. С. 16-22. URL: <http://trudovi.org/textEditor/Kuhnia%20trudovykh%20prav.pdf>.

18. На веб-платформі е-Ветеран функціонує Єдина база знань для ветеранів і ветеранок та їхніх сімей. Урядовий портал. 05 березня 2024 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/na-veb-platformi-e-veteran-funktsionuiie-iedyna-baza-znan-dlia-veteraniv-i-veteranok-ta-ikhnikh-simei>
19. Державна служба зайнятості. Популярні послуги. URL: <https://dcz.gov.ua/>

REFERENCES

1. Andriiev, V. M. (2012). *System of labor rights of employees and the mechanism of their provision. Extended abstract of the Doctor's thesis*. Odesa. [in Ukrainian].
2. Protseviskyi, O. I. (1999). New content of the right to work as the basis for reforming labor legislation in Ukraine. *Pravo Ukrainy*, 6, 101–104. [in Ukrainian].
3. Tretiakov, Y. A. (2016). The significance of labor rights in the system of fundamental rights of humans and citizens. *Pravo ta Innovatsii*, 4(16), 145–149. [in Ukrainian].
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023, September 15). *On the implementation of an experimental project for organizing professional training for combatants and persons with disabilities due to the war in professional (vocational) education institutions of the State Employment Service: Resolution No. 984*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
5. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2013, March 20). *On approval of the procedure for issuing vouchers to support the competitiveness of individuals in the labor market: Resolution No. 207*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016, November 23). *On providing state targeted support to certain categories of citizens for obtaining vocational, pre-tertiary, and higher education: Resolution No. 975*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2016-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023, August 22). *Some issues of providing employers with compensation for actual expenses for the arrangement of workplaces for employed persons with disabilities: Resolution No. 893*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
8. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023, November 13). *On veteran entrepreneurship: Draft Law of Ukraine No. 10258*. Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43186> [in Ukrainian].
9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012, July 5). *On employment of the population: Law of Ukraine No. 5067-VI*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> [in Ukrainian].
10. Novikov, Y. A. (2024). Features of the legal status regulation of military personnel and war veterans in the field of labor. In V. P. Kokhan, Y. A. Novikov, O. V. Shapovalova et al. (Eds.), *Legal support of professional adaptation and the right to entrepreneurial activity of war veterans* (pp. 35–64). Kharkiv: NDI prav. zabezp. innovats. Rozvytku NAPrN Ukrainy. [in Ukrainian].
11. Sheverdina, V. (2024). Legal basis of social security for military personnel and their families under Ukrainian law: Current status. *Pravo ta Innovatsiine Suspilstvo*, 1(22), 32–38. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-1\(22\)-3](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-1(22)-3) [in Ukrainian].
12. Nalyvaiko, I. (2023). Theoretical and legal characteristics of social protection for combatants in Ukraine. *Analitichno-porivnialne Pravoznavstvo*, (5), 179–186. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.30> [in Ukrainian].
13. Kokhan, V. P., Novikov, Y. A., Shapovalova, O. V., et al. (2024). *Legal support of professional adaptation and the right to entrepreneurial activity of war veterans* (V. P. Kokhan & I. O. Mamaiev, Eds.). Kharkiv: NDI prav. zabezp. innovats. Rozvytku NAPrN Ukrainy. <https://doi.org/10.37772/978-617-7806-59-1> [in Ukrainian].
14. Verkhovna Rada of Ukraine. (1993, October 22). *On the status of war veterans, guarantees of their social protection: Law of Ukraine No. 3551-XII*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian].
15. Ukrainian Veterans Fund. (2024). *Report on the analysis results regarding the provision of labor rights for war veterans*. Retrieved from https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/Zvit_ukrainske_zakonodavstvo_druk.pdf [in Ukrainian].
16. Kokhan, V. P. (2024). The role of labor law in ensuring the reintegration of war veterans into civilian life. In V. P. Kokhan, Y. A. Novikov, O. V. Shapovalova et al. (Eds.), *Legal support of professional adaptation and the right to entrepreneurial activity of war veterans* (pp. 7–34). Kharkiv: NDI prav. zabezp. innovats. Rozvytku NAPrN Ukrainy. [in Ukrainian].
17. Simutina, Y. V. (2021). The concept and features of labor relations in the context of the spread of non-standard employment. In *Labor rights kitchen: Essays on important ingredients* (pp. 16–22). Kyiv: VD “Dakor”. Retrieved from <http://trudovi.org/textEditor/Kuhnia%20trudovykh%20prav.pdf> [in Ukrainian].
18. Government Portal. (2024, March 5). *The e-Veteran web platform operates a Unified Knowledge Base for veterans and their families*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/na-veb-platformi-e-veteran-funktsionuiie-iedyna-baza-znan-dlia-veteraniv-i-veteranok-ta-ikhnikh-simei> [in Ukrainian].
19. State Employment Service of Ukraine (n.d.). *Popular services*. Retrieved from <https://dcz.gov.ua/> [in Ukrainian].

KOKHAN VERONIKA

PhD in Law, Senior Researcher, Head of the Department of legal regulation of structural and technological development of the economy of the of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine

IMPLEMENTATION OF THE RIGHT TO WORK FOR WAR VETERANS IN THE CONTEXT OF LABOR DIGITALIZATION

Problem setting. After returning from military service, war veterans face the challenge of reintegration into civilian life through various legal mechanisms provided by the state. One of the most pressing areas of social relations for adaptation to peaceful life is employment. Labor activity enables individuals to realize their abilities in different societal spheres and ensures a decent level of income.

Purpose of research. The purpose of this article is to highlight key trends in the labor sector in Ukraine concerning the realization of war veterans' right to work, as well as to outline the advantages and limitations veterans face due to labor market developments under martial law and the lack of legal regulation of employment relations in the field of non-standard employment.

Analysis of recent research and publications. Recent studies on labor and social rights of war veterans include the work of E.A. Novikov, who advocates for distinguishing military personnel and war veterans as special (specific) subjects of labor law. V.I. Sheverdina examines the social protection of military personnel and war veterans, formulating a categorical-conceptual framework for their social protection. I. Nalyvaiko's article discusses the development of legislation protecting combatants in Ukraine, analyzing significant recent achievements in the legal regulation of their social protection. At the end of 2024, a collective monographic study titled "Legal Support for Professional Adaptation and the Right to Entrepreneurial Activity of War Veterans" was published. It aimed to establish the legal foundations for the professional adaptation and employment of war veterans, facilitate their right to engage in entrepreneurial activities, and improve mechanisms for their social protection and support during martial law and the post-war period.

Article's main body. The article examines the impact of digital technologies on the labor market. Firstly, this impact manifests in the transformation of employment relationships and the emergence of non-standard forms of work that do not fully exhibit the classical characteristics of labor relations. Secondly, it is reflected in the development of state electronic services in the field of labor. A possible solution to the problem of implementing the right to work for war veterans is leveraging the benefits of digitalization in society and the economy. This is expressed in new forms of work organization – non-standard employment – whose main feature is the dependence of an employee's labor function on digital devices, Internet access, and electronic means of communication through which work is received and/or performed.

Modern forms of non-standard employment – remote work, on-call work, and platform-based work – offer both advantages (flexibility, the ability to balance personal life and work, the opportunity to work from any location) and disadvantages (temporary nature, limited realization of labor rights established by law in the absence of legal regulation of non-standard employment) for workers choosing such forms of work.

Conclusions and prospects for development. The author concludes that the spread of digital technologies positively influences war veterans' access to information on available legal opportunities and guarantees in labor law and social security. The introduction of state electronic services related to education (retraining), professional adaptation, and employment of war veterans represents a step forward in ensuring this category of workers can exercise their labor rights and receive employment-related social benefits and guarantees.

For war veterans, employment under non-standard conditions presents a viable solution for realizing their right to work while benefiting from digitalization in society and the economy. It is suggested that labor legislation should move towards regulating non-standard employment relationships, which remain largely unregulated, as these forms of employment offer numerous advantages and align with workers' interests.

Key words: war veterans, right to work for war veterans, non-standard employment, digital technologies in the labor sector.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Кохан В. П. Реалізація права на працю ветеранами війни в умовах цифровізації сфери праці. *Право та інновації*. 2025. № 1 (49). С. 97–103.